

Հին եւ նոր ԿՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայերէն աշխարհաբար Աստուածաշունչի ներկայ հրատարակութեանց մէջ, բարդատարար Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ նախնական կամ ոսկեղարհան Աստուածաշունչ Մատենանին, եւ մանաւանդ ըստ Ս. Գրիգոր Տաթևացի Եւսմենի Վարդապետի Սուրբ Գրոց ցանկին («Գիրք Հարցմանց», էջ 450), եւ ըստ Ոսկանեան 1666-ի Աստուածաշունչին՝ կը պակսին հետեւեալները։—

1. Ա.— Գիրք Եղբարայ (Գրաբար Բ. որ է աշխարհաբար Ա. Գիրք), Գլուխ Թ. եւ Համար 15-ին մէջ գրուած է այսպէս. «Տէր Աստուած Իսրայէլի. դու արդարեւ ճշմարիտ ես, որ ոչ սպառեցիր զգլուակ մեր, այլ մնաց մեզ արմատ եւ զաւակ մինչեւ ցայսօր. եւ արդ աւանաւորի եմք այսօր առաջի Քո յանօրէնութիւնս մեր. եւ ոչ եւս կարեմք ամբառնալ զգլուխս մեր՝ եւ կալ առաջի երեսաց Քոց. զի բազմացան անօրէնութիւնք մեր եւ չարիք առաւել զան զգլուխս մեր»։

Բողոքական(1) աշխարհաբար Թարգմանութեամբ (Վիեննա, 1955), Գլուխ Թ. Համար 15-ին մէջ գրուած է այսպէս։—

(1) Հետեւեալ տպագրութիւնները եղած են նոյն օրինակիմ.

1887 Նոր-Եօթ. ի տպարանի Աստուածաշունչի քննարկում.

1870 (Armenian Ref., 8 vo.) O. T.

1892 ի տպարանի Ա. Յակոբ Պոյաճեան.

1893 ի տպարանի Ա. Յակոբ Պոյաճեան.

1905 ի տպարանի Ա. Յակոբ Պոյաճեան.

1915 ի Կոստանդնուպոլիս. տպագրութիւն Թ. Մատենան.

1929 ի Կոստանդնուպոլիս. տպագրութիւն Թ. Մատենան.

«Ո՛վ Տէր Աստուած Իսրայէլի. դու արդարեւ, վասնզի մենք մինչեւ այսօր ապատուած մնացինք. ահա մենք մեր յանցանքովը ըստ առջեւդ ենք, թէպէտեւ այս պատճառաւ ըստ առջեւդ չենք կրնար կայնել»։

Բ.— Գիրք Եղբարայ Ա. Բողոքական աշխարհաբար Թարգմանութեան մէջ բնաւ չըկայ. իսկ Կաթողիկ Վենետիկեանին (1860) մէջ վերջին Համարին Հետեւեալ տողերը պակաս են. վերջին (Թ.) Գլխուն վերջին (56-րդ) Համարին, որ գրուած է այսպէս. «Եւ Ժողովեցան բովանդակ յերուսաղէմ տօնել զուրախութիւն. ըստ պաշտօնաւորաց Տեառն Աստուծոյ Իսրայէլի»։

Ոսկանեանը ունի Չորս Գիրք Եղբարայ, Կաթողիկ Վենետիկեան 1860-ի հրատարակութիւնը՝ Երկու Գիրք Եղբարայ, իսկ Բողոքական(2) Վիեննականը՝ Մէկ Գիրք Եղբարայ (Ըստ Լատինացւոց՝ Ա. Գիրքն է, մինչ ըստ Ոսկանի՝ Բ. Գիրքը)։

Ինչպէս կը տեսնուի, Վիեննականէն կը պակսի Երեք Գիրք։

2. Ա.— Նէմեայի ԺԳ. Գլուխի 31րդ Համարի ամենավերջին մի զանի խօսքերը կը պակսին Վիեննական Բողոքական Թարգմանութեան մէջ։ Հոն գրուած է այսպէս. «...Ով Աստուած իմ զիս ի բարին յիշէ»։ Մինչ գրաբար բնագիրն է. «Յիշեսցէ զիս Աստուած մեր յամենայն բարութիւնս ար-

(2) Հրատարակի վրայ գտնուող այժմեան աշխարհաբար Աստուածաշունչի պաշտօնական իւրաքանչեւ Թարգմանիչը եղած է ամբիկացի լեզուագէտ Միսիօնար Րիֆօ, իրեն քիլովմէ ձեւեմալով ամբիկանով Խարտու ըմկերութիւն մը (Տես, Հայ Եկեղեցի, Բարգէմ Եպս. Կիլիկեայեան, Երեսուդեմ, 1830)։

դարութեան. այն որ օրհնեալն է յաւիտեանս՝ ամէն»:

Բ.— Վիեննական, Թարգմանութեան մէջ մինչեւ Եսթերի Գիրքը կը պակսին Տօբիթայ (կամ Տուբիթ) Գիրքը ԺԴ. (14) Գլուխ եւ Յուդիթայ Գիրքը ԺԶ. (16) Գլուխ ամբողջութեամբ:

Յ. Եսթերայ Գրքի գլխաբաժանութիւնը իստե գրուած են Հին տպագիր Աստուածաշունչ Մատեաններու մէջ: Ունի 21 Գլուխ, կրկնուած են գլխաթիւերը միայն: Կրկնուած են ԺԱ., ԺԲ., ԺԴ., Դ., ԺԵ. եւ Ը. գլխաթիւերը, բայց ոչ պարունակութիւնը: Շարակարգութիւնը հետեւեալ ձևով եղած է. ԺԱ., ԺԲ., Ա., Բ., Գ., ԺԴ., Դ., ԺԵ., Դ., ԺԶ., ԺԵ., Ե., Զ., Է., Ը., ԺԶ., Ը., Թ., Ժ., ԺԱ.:

Վիեննական աշխարհաբարը կը սկսի Երորդ մասէն կամ Գլուխէն՝ որ վերեւ յիշուած Ա. Գլուխն է: Դ. Գլուխները իրարու միացուած են եւ Գիրքը ունի Ա.էն մինչեւ Ժ. Գլուխ: Դիտելու արժանի է որ այս տասր Գլուխներուն մէջ բոլորովին կը պակսին «Տէր» եւ «Աստուած» բառերը կամ անունները: Օրինակ՝ Բ. Գլուխն 20րդ Համարէն վերցուած են «երկնի յԱստուծոյ» բառերը, որոնք այնքան կարեւոր եւ անհրաժեշտ նշանակութիւն ունին խնդրոյ առարկայ նախադասութեան մէջ. Մուրթէ պատուիրած էր Եսթերի՝ իր աղօթքները կամ երկիրը չյայտնել եւ Աստուծմէ վախճալ ու Անոր հրաւումները կատարել:

Դարձեալ, Եսթերայ Գրքին Գլուխ Զ. առաջին Համարէն վերցուած է «Տէր Աստուած» անունը: Այսպէս, Ոսկանեան գրաբար Աստուածաշունչին մէջ գրուած է. «Եւ Տէր Աստուած մեծեաց զքուն յարձայէ զԷլիշերն այն եւ ասէ ցզարպետին իւր. բերել առաջի իւր զգիր հրովարտակին եւ կարդալ»:

Վիեննական աշխարհաբարին մէջ այս նախադասութիւնը Թարգմանուած է. «Այն զԷլիշը Թաղաւորին քունը փախաւ, ու հրաձայեց որ զպրուածները պատմող յիշատա-

կաց զիրքը բերեն. ու Թաղաւորին առջեւ կարդացուեցաւ»:

Մինչ գրաբար բնագրին հարադատ Թարգմանութիւնը պիտի ըլլար. «Եւ այն զԷլիշը Աստուած մեծեց (այսինքն հեռացուց) քունը արքայէն. եւ (Թաղաւորը) բառէր զպրապետին. բերել հրովարտակի գիրքը իւր առջեւ եւ կարդալ»:

Հետեւաբար անհասկնալի է թէ ինչո՞ւ «Տէր Աստուած»ը վերցուած է նախադասութենէն, եթէ մանաւանդ «Երբայակաֆ եւ Յումակաֆ րՊագիրմիւրէն» Թարգմանուած է, ինչպէս կը յիշատակուի հրատարակութեան անուանաթերթին վրայ: Նպատակաւոր-մար է յիշել հոս Պաուլիեացի Ս. Հերոնիմոսի մէկ խօսքը՝ ուղղուած Ամբրոսիոսի. «Մի գայթակղեցիս ի Գիրս Մուրքս պարզ-մտութեամբ, եւ իրքեւ գոհկութեամբ բանից. ոչք կամ վատթարութեամբ Թարգմանեալ՝ կամ սակի անհամոռնեան այսպէս փոխարեկալք եղեն»:

Դարձեալ Զ. Գլուխն 13րդ Համարէն զերջուած է հետեւեալ վերջին մասը. «Քրանդի Տէր Աստուած բնդ նմա է, եւ նա մեծացոյց զնա»:

Գրաբարը այս ձեւ է. «Եւ պատմեաց Համան որ զինչ էանց ընդ հա Զովաւարաւի կեով իւրում եւ սիրելեաց իւրոց: Եւ ասեն ցնա սիրելիքն իւր՝ եւ կին, իւր. Եթէ յազգէ Հրէից էր Մուրթէն եւ եղև իշխան, հնազանդեա նմա, զի ոչ կարեն գու նմա չար հաղուցանել, քանզի Տէր Աստուած ընդ նմա է, եւ նա մեծացոյց զնա»:

Վիեննական աշխարհաբարը կը Թարգմանէ. «Եւ Համան իր կնոջ Զերէսի ու բոլոր բարեկամներուն պատմեց ամէն ինչ որ իր գլուխը եկած էր. եւ անոր իմաստունները եւ անոր՝ կինը Զերէս անոր ըսին. Եթէ Մուրթէ (որուն առջեւ դուն ինչպիսի սկսար) Հրէից պզգէն է, դուն անոր պիտի չյաղթես, հապա անոր առջեւ անշուշտ պիտի իշխաս»: Կրկին անգամ դուրս ձգուած է նախադասութեան մէկ կարեւոր մասը: Եւ սակայն բոլորովին անընդունելի է, անկախ

Թարգմանութեան անհարադատ ոճէն, քե-
րականութենէն եւ բառերու ընտրութենէն:

Ժ. Գլուխէն առնուած են միայն 3 հա-
մարներ, մինչ 4-13 համարները կը պակ-
սին, ուր ինն անգամ յիշուած են «Տէր» եւ
«Աստուած»:

Իսկ Եոթերայ Գրքի զանց առնուած մա-
սերուն մէջ «Տէր» եւ «Աստուած» մօտաւո-
րապէս 51 անգամ յիշուած են:

4. Վիեննայի Բողոքական Թարգմանու-
թեան մէջ կը պակսին նաեւ Մակարայեցոց
երեք (Ա., Բ. եւ Գ.) Գիրքերը (աւելէ Ս.
Ներսէս Շնորհալի հայրապետ յիշած է Եղ-
իազար-Մակարէն, Շամունին եւ Եօթը զա-
ւակները իր «Յիսուս Որդի» գրքին մէջ):
Իսկ Ս. Վարդան Մամիկոնեանի սիրելի գիր-
քերէն մին եղած է աջ (Եղիշէ Պատմիչ, Գլ.
Ե.):

5. Եւ տակաւին, Վիեննական Թարգմա-
նութեան մէջ կը պակսի Սողոմոնի Իմաս-
տութեան Գիրքը:

6. Նմանապէս չկայ Էկղէստիաստիկոսը,
որ է Գիրք (Իմաստութիւն) Սիրաքայ:

7. Չանց առնուած է Մարգարէութիւն
Բարուբայ:

8. Չեղչուած է Յորի Գրքին ԽԲ. Գլխուն
վերջին մասը (17րդ համարէն սկսեալ), ուր
գրուած է Յորի համառօտ կենսագրութիւնը
(ուրկէ առնելով Շնորհալի յիշատակու-
թիւնները բրած է Յիսուս Որդի»ի մէջ):

9. Դանիէլի Գրքին ԺԳ. Գլուխը ամբող-
ջութեամբ վերցուած է, Նոյնն է պարագան
յաջորդ ԺԴ. Գլխուն: Իսկ Գ. Գլուխի 24-90
համարները դուրս հանուած են, ուր կը
դտնուի նախ Ազարիայի եւ ապա միաբան
երեք մանուկներու սքանչելի օրհնութիւնը,
որ ճրագալոյցի օրը Հայաստանեայց Առա-
քելական Եկեղեցիին մէջ կը կարդացուի դը-
պիրներու կողմէ՝ «Ոչինչ է պիտոյ...»
սկզբնաւորութեամբ:

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՇԱՄԼԵԱՆ